

Acésta fôia ese  
cate 3 côle pe luna  
si costa 2 fiorini v. a.  
pentru membrii aso-  
ciatiunei, éra pentru  
nemembrii 3 fr.  
Pentru strainatate  
10 franci cu porto  
postei.

# TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se  
face numai pe cate  
1 anu întregu.  
Se abonéza la Comi-  
tetulu asociatiunei in  
Sibiiu, séu prin posta  
séu prin domnii co-  
lectori.

Nr. 8.

Brasiovu 15. Aprilie 1869.

Anulu II.

Din cronic'a lui Michailu Cserei. 1661—1711.

(Continuare).

La 1683. Ostilitatile între nemti si turci se re-incepu. Carolu de Lotaringi'a, cumnatulu imperatului Leopoldu I. fu trimisu în contra turcilor; vezirulu inse decise, cá lasandu alte cetati fortificate, se mérga dreptu asupra Vienei. Astadata Mich. Apaffy si Mich. Teleki perdusera orice pofta de a mai esi in Ungari'a si a lua parte la guera; speranti'a la coróna pentru unulu si la palatinatu pentru celalaltu, disparuse cu totulu. Asia ei siovaia cautandu preteste si dicéndu, cá déca voru esi din Transilvani'a, garnisónele nemtiesci din Satumare si de airea voru intra in Transilvani'a si voru face stricatiuni. Marele veziru inse nu'i lasà in pace, ci le porunci, cá atatu principele, catu si trupele ardeleni se ésa la bataia, pentrucà déca le a placutu mai nainte o colinda pe la sultanulu, cá se'i lase in Ungari'a, acumu, candu insusi marele padisiahu se sculà din resiedinti'a sa si esi la óste, elu, Apaffy, carele este iobagiulu celuia, n'are se stea pe repausu in Transilvani'a; ci déca 'ia placutu se incépa, acumu se'i placa si finea; se nu i se urasca asia curendu, pentrucà abia acuma se incepu guer'a.

De aici incolo se descriu pe scurtu operatiunile ambeloru parti beligerante, pana candu marele veziru ajunse sub Vien'a. Lad. Vaida deputatulu lui Apaffy, trimisu mai dinainte la Vien'a in secretu, remasese strimtoratu acolo asia, in catu pre candu Leopoldu I. fugi la Gratiu si de acolo mai departe, Vaida inca o tuli cu curtenii imperatului. Acilea pentru istori'a nóstra sunt memorabile cateva informatiuni pastrate de cronicariulu Cserei din gur'a lui Vaida, dupace acesta se re'ntorsese dela Vien'a. Éca ce ne spune Cserei:

„Am auditu candu spunea Lad. Vaida, cumucà dupace ministrii (nemtiesci) aflasera despre intentiunea turciloru de a merge asupra Vienei, mai multi dîsera catra elu: „Iupane Vaida, oricandu s'a incinsu focu in provinciile Maiestatei sale, totudeaun'a foculu s'a escatu din Transilvani'a, precumu vedemu si acmù; se o sciti voi inse, cá de se va întorce fortun'a si de vomu potea pune man'a pe Transilvani'a, dieu cá ve vomu invetia noi pre voi\*)." Vaida ne mai

spuse si atata, cá in acea confusiune mare, pre candu esia imperatulu din Vien'a, vedienduse unii altii pe strate in vestimente ungueresci, némtii indata'i strafiea dicéndule: „Aha cani de magiari ce sunteti voi, cá voi ati adusu pe turci preste noi.“

Pentrucà se ne facemu óresicare idea inca si despre disciplin'a ostasiésca din Transilvani'a de pre tempurile acelea, scótemu la acestu anu dupa cronicariulu nostru cateva casuri de insubordinatiune, prin care se ilustra binisioru acésta ramura a vietiei transilvane. •

Apaffy se aflá cu trupele transilvane la Iaurinu (Györ); Mich. Teleki era generalu en chef. Unu oficieru secuui, anume Stefanu Biró, barbatu altumintrea destulu de bravu, simtinduse camu reu si vediendu alaturea una fóntana, descalicà, pentrucà se bé apa. Teleki, carele in mersuri alergá candu inainte candu inderaptu, vediendu pe locotenente, ilu suduie dicéndu'i: „Mei omu-de-nemieu fetioru de curva, cumu cutezi tu se descatici in tempu cá acesta si se bei apa?“ Atunci locotenentele intorcénduse dela fóntana díce lui Teleki: „Nu'mi bombani domnule; déca esci generalu cumu se cade, este lege, de am comisú ceva, da-me in judecata, pentrucà asia se'mi ajute Ddieu, de voiu trage acésta sabia, acù 'ti punu capulu in palma.“ Lui Teleki ii trecù de gluma; ajungéndu la statiune, chiama pe locotenentele si — in locu de a'lu dá in judecata, ii dete unu galbinu de diece. — Pre catu tempu cantoná óstea la Iaurinu, Teleki oprise, cá in castre se nu cuteze nimeni a vende vinu, ci se cumpere toti din ospetari'a deschisa acolo de elu insusi. Samuulu Kálnoki inse, carui ii placea prea bine vinulu, avea cu sine dóua butóie de vinu bunu; unu amicu morbosu ii cere pe bani ceva vinu, éra elu ii trimite fara plata. Lui Teleki i se denuncià, cá si Kálnoki ar fi cârciumarindu; deci ii amerintia dicéndu: „Spuneti lui Kálnoki, cá indata voiu dispune, cá se se sparga fundulu butóieloru lui.“ Kálnoki inse ii re'ntorse: „Spuneti acelu omu-de-nimieu asia si pe dincolo, cá se'mi vina elu insusi, cá se sparga fundulu butóieloru; aici nu mai suntemu in Ardealu me!“ — La altu locu, totu in mersu, unu secuui saracu din Ciucu se departase dela óste, pentrucà se apuce cate ceva, pentrucà secuui nostrii iu-

\*) Adeveru adeveru au dísu acei ministrii, pentrucà dieu urmasii loru au si „invetiatu“ pe ardeleni; din mare nefericire

inse, cá de ardeleni pana astadi nu s'a prinsu nici invetiatur'a buna, nici cea aspra; nici cá au fostu ardelenii in stare de a se petrunde vreodata despre importanti'a tieriei loru. Not'a comp.

bescu pred'a," adaoage cronicariulu cu naivitatea sa proverbiala. Teleki vede pe secuiu, alérga dupa elu; acesta o tulesce la fuga, avendu inse calu reu, Teleki ilu ajunge. Atunci secuiu lu reculegându-se, in-pumna lancea si se întórce catra Teleki; acesta apuca pusc'a; secuiu lu inse sare dreptu inaintea lui: „Contenesce domnule marii'a ta ecselenti'a ta.“ Teleki lasandu pusc'a dîce catra secuiu: „Ai nebunitu prietine? Atunci secuiu lu inca lasa lancea, éra Teleki ilu intréba: „Bine me, nu cumuva erai se rapedi lancea asupra mea?“ Intr'unu norocu domnule marii'a ta ecselenti'a ta, dieu cà eram se ti o infigu.“ Atunci Teleki scóte cativa bani si 'i da acelu secuiu. Cronicariulu adaoage, cà lucrurile acestea le audîse din graiulu lui Teleki, cumu le spunea la altii, pre candu era elu, adica Cserei, sierbitoriu (inassa) la cela.

Totu din acestu anu 1683 se cuvene a mai in-semna, cà pe acelu tempu isi incepuse carier'a, precumu se dîce in dîlele nóstre, unu ardelénu anume Ioanu Sárossi, carele mai anteiu mersese in misiune diplomatica la Pórt'a otomana, dupa aceea, in dîlele nemtiloru (dupa ocuparea Transilvaniei) se facu protonotariu, apoi consiliariu si in fine mare comisariu provincialu, pana ce si acesta se neferief greu, precumu se va vedea mai la vale.

In acestu anu se intemplà marea batalia comandata de regele Ioanu Sobiesky in contra turciloru la Vien'a, spre salvarea capitalei si a imperiului intregu. Intr'aceea istori'a acelei batalii nu avemu trebuintia se o invetiamu din cronic'a lui Cserei, ci cu totulu de airea. Noi se urmarimu totu numai afacerile transilvane si asia se trecemu la anulu

1684. La acestu anu cronicariulu se ocupa mai totu cu afacerile si mai alesu cu descrierea intrigeloru si a caderei unoru barbati de statu, carii mai toti era de nationalitate romanésca, pe carii inse Teleki ii trantese unulu dupa altulu, fara a cauta nici la nationalitatea, nici la religiunea loru, pentrucà ce'i pasa ambitiunei, vanitatei, machiavelismului de asemeni legamenti nobile si sublime! Cei dintai sacrificati dupa réntórcerea dela Iaurinu si Vien'a fusera Lad. Vaida si Mich. Baresai, ambii romani\*). Cserei pórt'a ura mare in contra ambiloru barbati de statu, din cauza mai virtosu, cà si ei persecutasera pe tata-seu; cu tóte acestea elu recunósce, cà ambiloru li s'a facutu cea mai mare nedreptate.

Se vedemu mai antaiu istori'a caderei lui Mich. Baresai. Acestu Baresai era in acei ani generalu si totuodata mare capitanu la curte; omu cu multa practica si prefacutu (fatiariu), intru atatu se sciuse insinua si la principele si la dóm'n'a, incatu elu si nóptea intrá la principele fara audientia ori candu voiá\*\*);

\*) Famili'a Vaida remase si este pana astadi romanésca, din contra famili'a Baresai se renumera între cele renegate.

Not'a comp.

\*\*\*) Se prea intielege, cà unu capitanu de garda va avea intrare ori-si-candu. De altumintrea gard'a de curte a lui Apaffy constá mai multu din — nemti adusi inadinsu . . . Idem.

éera de Mich. Teleki intru atat'a nu'i pasá nimicu, in catu se incercá se conduca elu insusi tóte lucrurile si era in stare de a indupleca pe principele la multe fapte rele. Pre ceilalti boieri mari ii despretiunea; éra apoi fiindu elu si fórté betîvu, candu stá la bencheturi cu oficierii ceilalti, dîcea in gur'a mare: „De voiu afla, cá cineva este necredintiosu catra marii'a sa, indata'lu voiu impusca eu insumi. Lucrulu mersese asia departe, in catu din caus'a lui Baresai se nascuse disgustu între Mich. Teleki, între principe si dóm'na, pentrucà principele credea, cà elu in tóta Transilvani'a nu are sierbu asia credintiosu, precumu era Baresai. Unii amici ai lui Baresai ilu reflectá uneori, cá se crutie pe boieri si mai alesu pe Mich. Teleki, pentrucà de nu, dieu ii voru da de capu; elu inse le respundea: „Pre catu va fi dóm'n'a in vietia, n'am se me temu de nimeni.“ Chiaru Teleki ii dîsesse odata, cá se si traga mesurele, pentrucà pana se afle dóm'n'a, pana atunci altii de siguru ilu voru trantí. De tóte acestea lui Mich. Baresai nu'i pasá nemicu.

Lui Mich. Teleki ii cadea greu, cà fiindu elu unchiulu dóm'nei, totusi Baresai se aiba crediementu mai mare; preste acésta Teleki tînea de mare rusîne, cà dupace densulu apucase deasupra primiloru boieri, precumu fusese unu Dionisiu Banffy si unu Pavelu Béldi, acumu se devina supusu lui Mich. Baresai. Deci Teleki inchiaia liga cu Grigorie Bethlen si cu ceilalti boieri mari in contra lui Mich. Baresai\*), apoi facura pe principele se créda, cà pre candu fusesera cu óstea pe la Filek in Ungari'a, acestu Baresai ar fi conspiratu cu Emericu Tökölyi in contra principelui, pentrucá se aduca pe Tökölyi la tronulu Transilvaniei; deci fiinducá Baresai este si comandante preste trupele de campu, usioru se póte intempla, cá elu se conturbe pacea; asia principele se apuce inainte si se trantésca pe Baresai, mai nainte de a se cóce conspiratiunea lui. Acestu complotu alu boieriloru in contra lui Baresai se tînu in secretu atatu de strinsu, in catu dóm'n'a aflà de elu numai candu audí, cà pe Baresai 'lu ferecasera in lantiuri. S'a dísu mai dè multe ori, cumca principele nemicu nu credea mai usioru, decatu faimele despre aspiratiuni la domnia. Deci fiindu adunati „domnii“ la Ernotu (Radnoth), pe malulu Murasiului, chiama pe unu capitanu de pedestrime, anume Mateiu Madarász, unu omu hebecu, naucu si blastematu, si 'i poruncescu, cá se aresteze pe Baresai. In acelea minute Baresai se aflà in salonulu din afara. Madarász esîndu ilu intempina si 'i dîce: „Dumneata, jupane, esci robu, vino cu mine.“ Atunci Baresai sta cá inmarmuritu, ne sciindu ce se fia acelu lucru; destulu cà'lu dusera si 'lu aruncara in féra in mani'a toturoru protesteloru sale, cà „arestarea lui n'ar fi cu scirea mariiloru sale a principelui si a dóm'nei“; dupa aceea punendu'lu pe unu caru, sub paza tare 'lu dusera la Fagarasiu.

\*) In acelea tempuri era cumu amu dîce, de moda, cá boierii se faca liga secreta, adica complotu unii asupra altora.

Not'a comp.

Din acestu casu alu lui Barcsai cronicariulu trage urmatóri'a invetiatura: „Ce e dreptu, dómnei nu'i placù arestarea lui Barcsai, acumu inse nu mai avea ce se faca. De aici se invetie oricine, cà de si se simte siguru in grati'a domnului si a dómnei sale, totusi se omenésca pre ceilalti colegi ai sei; pentrucà dómne, ce usioru potu scóte cei multi din gratia pe unulu, éra apoi domnulu si dómn'a se uita din distantia mare, cumu geme elu in calamitate.“

De aici incolo Cserei spune, cà din intemplanera era si elu in Fagarasiu, pre candu diet'a tieiei, (firsece influentiata de inemici) inferà pe Barcsai cu not'a necredintiei, de si nu'lu potura convinge de nici un'a crima si cu atatu mai puçinu, cà ar fi conspiratu cu Tökölyi. Dela Fagarasiu ilu dusera in prinsórea dela Gurgiu (Görgény), unde'lu ferecara cu lantiuri de gátu. Pe atunci tatalu lui Cserei inca se aflá robindu totu in acea temnitia. Scen'a intrevederei lui Barcsai cu Cserei, ambii in féra, este destulu de interesanta. Cu acea ocaziune a caderei lui Barcsai, strengariulu celu faimosu Ladislau Székely, sciù se insiele pe Barcsai, pentrucá pe sub mana se'i inscrie lui mosii'a Jucu, cu scopu cá se nu 'io póta confisca inemicii. Székely puse juramentu, cà déca va scapa Barcsai, cela 'i va restitui mosii'a. Intr'aceea blastematulu de Székely cerù dela Mich. Apaffy aceeasi mosiia pe sam'a sa si o castigà. Barcsai dupa scaparea sa cercà tóte midiulócele spre a'si recastiga dís'a mosiia, ii fu inse preste potintia; pentrucà de si Székely intr'aceea perise de una bóla fórte scarnavava, dara veduv'a lui maritanduse dupa St. Haller, in acesta 'si aflá aparatoriu potente.

Istori'a caderei lui Lad. Vaida este, déca se póte, si mai scarnava, decatu a lui Barcsai. Clemente Mikes, carele nu era calvinu, ci catolicu, inse unu strengariu totu camu de calibrulu lui Székely, se avea fórte bine cu Mich. Teleki, pe care'lu adoptase vedi dómne, de nepotu de sufletu. Lui Mikes ii casiunà pe mórte, cà se'si castige marele capitanatu din Trei-scaune. Teleki ii promise, cà va face la principele totu ce va sci in favórea amicului seu; totuodata rogà si pe Lad. Vaida, cá pre unulu ce avea trecere mare la curte, cá se ajute si elu pe Mikes.

Pana aici istoriór'a acésta n'ar avea nici una insemnatate; cu atatu mai vírtosu inse tragemu luarea amente a istoriografiloru nostrii la urmatoriulu episodulu istoricu, pastratu totu de Cserei la loculu acesta. Din cele comunicate mai in susu scimu, cà Michailu Vaida fusese trimisu la Vien'a pe ascunsu si cu insarcinare, cá in casu de asia, se negotieze asupra tieiei cu cabinetulu Vienei. Asia dara mai anteiu Apaffy celu impusu de turci la tronulu si vezirulu seu Mich. Teleki au reapucatu prin Vaida firulu negotiatuniloru la curtea Vienei de acolo, de unde acela se rupsese prin mórtea nefericitulu principe Ioanu Kemény, carele fusese clientele nemtiloru. Éca deci, cà acumu se póte esplica fórte bine, pe ce cale vení in an. 1684 iesuitulu pater Dunod, cá agente politicu

alu cabinetulu din Vien'a. Cserei sustíne, cà acelu iesuitu avuse misiunea, cá intru ascunsu se induplece tiér'a, adica pe locuitorii ei, a depune juramentu de fidelitate catra imperatulu Leopoldu. In diet'a adunata cumu se pare inadinsu spre acestu scopu, iesuitulu Dunod avù curagiulu, cá se spuna aristocratiei transilvane verde in fatia: „Nolentes volentes proteget vos sua Majestas,“ adica pe romanesce: Maiestatea sa ve va lua sub protectiunea sa tocma si in contra vointiei vóstre. Pater Dunod nu ar fi potutu pronuncia acelea cuvente in adeveru memorabili, déca nu ar fi cunoscutu din capulu locului, de ecs., cà betivulu si miserabilulu Mich. Apaffy numai cu numele mai era principe, precumu si cà complotulu partitei nemtiesci prinsese dejá radecine profunde nu numai la pucini catolici din Transilvani'a, ci si la un'a parte insemnata a boierimei bastarde (corcite) romano-magiare calvinesci, in fine, cà romanii, adica poporulu si clerulu romanescu, preste-satulu de tirani'a cea mai intensiva concentrata asupra lui din tóte partile si in lipsa totala de orice altu scutu aparatoriu, inca 'si intorsese ochii sei catra Vien'a. . . .

Dupa acestea se ne re'ntórcemu totu pe urm'a cronicariulu la istori'a caderei lui Mich. Vaida si se o contragemu numai in cateva sententie.

Amu premisu, cà Clemente Mikes era papistasiu. Acelu omu indata ce vediù pe pater Dunod in tiéra, se folosi de ocaziune, pentrucá in cointielegere cu ceilalti catolici se formuleze mai multe pretensiuni la diet'a tieiei, carea pana atunci totudeaun'a calvina in maioritaea sa, adesea persecutá si pe catolici dupa poff'a ânimei. Totu pe atunci hebeuculu Apaffy intréba pe Mich. Vaida dicendu: „Jupane Vaida, jupanulu Teleki cere capitanatulu din Trei-scaune pentru Clemente Mikes; esci si dta de acea parere?“ Lad. Vaida respunse: „Marii'a ta, dara cumu ai potea concrede marii'a ta lui Clemente Mikes una provincia asia frumósa, constatória din atatea mii de ómeni, carii precumu audiu eu, sunt mai totu reformati, candu elu mai deunadi isi batù jocu in modu atatu de scarnavu de popii mariei tale in fati'a tieiei si cu vetamarea demnitatii mariei tale.“ Intr'aceea intrà Teleki la principele, pentrucá se'i propuna destituirea lui Ioanu Nemes din postulu de prefectu alu Trei-scaunelor si inlocuirea lui prin Clemente Mikes. Cu acésta ocaziune Teleki voindu se'si ajunga scopulu mai pe siguru, dechiarà pe bietulu Nemes de nebunu, éra pe Mikes de unulu dintre boierii cei mai credintiosi. Astadata inse a patít'o si Teleki, pentrucà principele Apaffy iritatu puçinu mai nainte de Vaida in contra lui Mikes, se rastí la Teleki dîcêndu'i: „Jupane, me miru, cà tu, care te dai de reformatu, voiesci se castigi capitani'a Trei-scaunelor pe sam'a unui persecutoriulu atatu de blastematu, precumu este Clemente Mikes. Pana vomu fi noi in viétia, elu capitanu nu se va face, si dumneata se'i spuni, cá se nu mai cuteze a injura pe popii nostrii, pentrucà se me bata Ddieu, déca nu voiu pune se'lu spendiure

pe acelu omu reu si tradatoriu chiaru de port'a lui.“ Teleki esindu rusínatu, dîce lui Clemente Mikes: „Unchiule, canii iti rósera curelele\*); éca ce a dîsu principele, a dîsu asia si pe dincolo.“ Éra Mikes respunse: „Sciu eu cine 'mi facù acésta; Lad. Vaida flecarí principelui; se vedi inse nepóte, cà nu va trece multu, pana ce'i voiu scóte eu nasulu din curulu principelui.“

De atunci incolo Mikes si Teleki isi totu batura capulu, cumu se póta surpa pe Lad. Vaida, pentrucá de tradare nu potea fi nici vorba, mai alesu cà Vaida apucase a schimba ánelulu cu fiic'a lui Andreiu Tol-dalagi, care era ruditu de aprópe cu principele. In fine ei inventara una calumnia afurisita in contra lui Vaida, platira adica grosu la doi sierbitori ai lui Vaida, pentrucá se fuga dela elu si apoi se spuna la lume, cà ei au fugitu numai din cauza, cà-ce Vaida era sodomitu, precumu sunt turcii. Indata apoi Teleki alérga la dómn'a si denuntia pe Vaida de sodomitu. Dómn'a crediendu mintiun'a unchiului seu, indata alérga la barbatu-seu si'i spune mintiun'a tocma pre candu Vaida se gatea intr'una misiune la Constantinopole. Dupa acésta pe Vaida 'lu arestara in Fagarasiu si legandu'lu pe unu calu, ilu trimisera in prinsóre la Gurgiu, inse fara cá se fia fostu infatio-siatu cu denuntiantii sei, adica fara nici-una judecata. Tóte averile lui Vaida fusera depredate, éra anume treidieci mii fiorini ii rapí Teleki. Dupa cativa ani de robía Vaida scapà, remase inse cá vai-de clu, lipsitu mai de tóte midiulócele vietiei.

Totu la anulu acesta Cseréi mai insîra una multíme mare de impilari si hotii cumplite, comise de Teleki si de Clem. Mikes mai vîrtosu in secuime cu ocaziunea investigatiuniloru si conscriptiuniloru, care se facea spre a clasifica pe locuitori in nobili, ostasi si iobagi.

(Va urma).

### Domnule secretariu!

Epistolele D-tale, cu care te-ai adresatu catra mine, imi ridicara tóta scropulositatea, ce mi-o cauasasera pretensiunile unoru domni, atingatórie de asia dîsulu „stilu populariu,“ convingéndume, cà elu nu poté fi impedimentu scrieriloru mele, ce nesuiescu a le desfasiura mai departe in fói'a asociatiunei „Transilvani'a“ spre luminarea poporului si in directiunea acést'a.

E dreptu, ca obiectulu de care me ocupu, este pentru romani inca strainu; e dreptu si atata, ca acestu obiectu isi are asia dîcëndu limb'a sa propria si pentru aceea se pare cu atatu mai greu; inse nici aceea nu vomu poté nega, cà totu lucrulu trebuie se aiba unu inceputu, apoi fia acesta ori catu de greu.

Noi, cari suntemu camu de multisioru si amu inceputu a lucra pe atunci, pe candu natiunea romana

ti se paré ca jace in amortiéla, scimtu ce vré se dica a face cu poporulu, scimtu cate suntu greutatile ce se lungescu in cale, candu vremu se'lu intieptímu. Acésta esperientia o facuramu de atatea ori, si ce erá de noi, déca ne spariamu de ele indata dela inceputu, candu se ivea cate un'a cucuveica, ce cautá cu ochi rei asupr'a nóstra. Iti véi aduce aminte Domnule secretariu, cumu venindu unulu din noi dintr'unu anghiu si altulu din altu anghiu, ne intalniramu colo in caldarea muntiloru\*), si in tómn'a anului 1837, candu D-ta luasi asupr'ati intre cele mai grele impregiurari sarcin'a de publicistu, ér' eu unu oficiu fórté gingasiu, cumu ne svatuiamu, de unde si cumu se incepemu, cá se fimu catu se póte de bine priceputi si astfeliu se potemu folosi poporului, si ce s'a facutu de atunci incóce!

Se luamu subtírile corespondintie si sprintenii articulasi, ce se iveau atunci cá nisce mugurei plapéndi, inse capaci de viétia, de si acést'a se retezá necontentitu cu ascutiesiulu fórfecelor neinduratului censoru spre cea mai mare dauna, necazu si ostenéla a D-tale; se 'i comparamu cu articuli cei ponderosi si cu corespondintiele meduvóse, ce'si redica astadí capulu in jurnalele nóstre mai cu séma in „Albin'a“ si „Federatiune,“ cá nisce arbori ramurosi, plini de mandria in poterea vietiei loru si fara frica de fórfecelore censurei, apoi si nevrendu trebuie se dîcemu, cà in adeveru amu propasitu si cà multu amu propasitu.

Mai sci Domnule secretariu, cà cu totu neazulu ce ne intempiná, cu tóte greutatile si prejudetiele multor'a, cu tóta censur'a neinduplecabila, „Gazet'a“ si „Fói'a“ se latí din anu in anu totu mai tare, incatu se citea si de acei ómeni, cari inainte se pareca s'aru teme de ea, cá de ceva fermecatoriu, pana ce se facù atatu de interesanta, incatu fratii nostrii cei de peste Carpati, cati nu se inchinau politiceii muscalesci de atunci a baronului Rükmann, si literatii nostrii din tóte partile Romaniei aflara aci centrulu intalnirei loru. Prin „Fói'a pentru minte, anima si literatura“ si prin „Gazet'a Transilvaniei“ s'a pusu dara fundamentulu diarielor si foiloru nóstre cate aparu astadí spre cea mai mare bucuria a romaniloru in directiunea politica, comerciala si industrialá, beletristica si umoristica, literaria, bisericéscá si pedagogica, la care poporulu, precumu se vede, s'a dedatu catu de bine. — Dar' fiinduca tempulu, in care traimu, se póte numi cu adeveratu tempulu luptelor, nu e mirare, cà tóta tendenti'a inteligentiei nóstre si a poporului inclina spre directiunea politica cu daun'a foiloru literarie. Asia eu numai de aci imi pociu esplica tanguirea cruditului nostru literatu si redactoriu alu „Archivului“ despre neparticiparea publicului nostru la acést'a fói'a unica in feliuulu seu; cu tóte cà si eu suntu aplecatu a crede si atata, cà ómenii nu o citescu cu acea atentiune, ce intru ade-

\*) Adica: ai cadíutu in mare disgratia.

Not'a comp.

\*) In pasulu Temisíu, cale de 2 óre dela Brasíovu. N. red.

veru o aru meritá si care potemu díce, fara cá se ecsageramu, cà ea este fal'a romaniloru. Cá amara-tiunea se fia si mai mare, mai vine si indresnetiulu atacu alu dlui T. Maiorescu, fiulu neuitatului nostru amicu.

Pe terenulu dieteticu si higienisticu suntemu mai seraci. Acésta impregiurare m'a facutu, cá se împartasiescu din candu in candu unele notitie si in directiunea acésta. Esperienti'a ne invétiá, cà pana ce posedemu sanatarea, nu o scimu crutia dupa cu-viintia, ci déca o perdemu, nu scimu, cumu se o re-castigamu. In desiertu vomu face noi politica, déca corpulu nostru va fi struncinatu de bóle; indesiertu se va osteni invetiatoriulu si pedagogulu a cresce copilulu, cá se'lu faca omu, déca nu scie, nu cunósee, cari suntu organele, prin cari se lucre spre desvol-tarea lui. Astadi nu mai ajunge a cunósee lucrarea spiritului din psihologia, ci noi trebuie se cunóscemu si organele si aparatele, prin care lucre elu. Avemu se cunóscemu corpulu nostru cu tóte organele lui, avemu se cercetamu, cumu lucre acestea, cari suntu stimulii, ce le indémna si érasí cari le impedece in lucrarea loru. Ori catu ne vomu sili a încungiurá materi'a in esplicarea lucrarei spiritului, totusi esami-nandu, cà elu numai prin creeri si nervi póte lucrá si scrutandu conditiunile, sub cari se desvólta activi-tatea lui, nu o potemu negá. Telegrafistulu, cá se comunice ideele nóstre intru o distantia ori-care, are lipsa de bateria electrica, in care se nasce aceea ce impinge ide'a; corpulu nostru are trebuintia de creeri, unde se se nasca ide'a. Bateri'a electrica a telegra-fistului cere o materia, care se o sustiena in activi-tate, adica zincu si vitriolu; creerii nostrii de albusiu si de o unsóre fosforica, (fara fosforu nici o cugetare), ce le capata din bucate corespundietóric. Telegra-fi-stului îi mai trebuie inca si sirma; trupului nostru nervi. La telegrafu trebuie se mai fia cineva, care se puna acestu aparatu in misicare, la corpulu nostru stimulii din afara (lumin'a, sonu etc.) si din laintru (vointi'a), care se irite nervii. Aparatulu electricu are se fia in ordine buna, pentru cá se fia capace de a propagá scirea; nervii au se fia sanetosi si desvoltati dupa cuviintia etc. Aceste legi au cea mai mare ponderositate la educatiune si la castigarea toturoru facultatiloru si deprinderiloru corporali si spirituali, bune si rele, cate numai sunt posibili, precumu si la anumite aplecari spre bóle; pentru aceea cumoscinti'a loru nu ne póte lipsi.

O idea mai chiara despre lucrarea stimuliloru vitali (influintie, potentie, intaritatiuni esterne lucrátóric asupr'a nóstra), e cu atat'a mai necesaria, cu catu pana ce acestia lucre asupr'a organismului no-stru intr'unu modu individualu, normalu cu etatea, secsulu si clim'a, va remanea si procesulu prefacerei lui normale si organismulu se va aflá sanetosu. Déca inse se voru miciorá séu marí stimulii vietici, orga-nismulu se va afla in stare abnormala, adica bolnavu. De ecsemplu D-vóstra aveti acolo bai de aburu fórté

bine intemeiate; cei cari voru sci se le intrebuintieze dupa individualitatea loru, se voru folosi de ele cá de nesce stimuli de viatia; din contra cei nepátíti voru intempina urmari rele; ceea ce inse nu se póte ascrie bailorulu, ci necunoscintei nóstre.

Voiu starui dara a dá despre acestea cele mai posibili desluciri; éra incatu nu me voru pricepe lec-torii la citirea dintaiu, îi rogu se le repetiésca; si dac'a nu voru fi ingreunati de fatalulu prejudetiu, cà numai medicii au se cunósea structur'a corpului no-stru, apoi îi incredintiezu, cà me voru pricepe.

Cu distinsu respectu remanu alu D-tale stimatoriu  
Dr. Vasiciu.

## Epistole agronomice.

### Epistol'a IV.

Amice! Primavér'a e aci, tempulu in care eco-nomulu trebuie se'si desvólte tóta activitatea sa; se'ti spunu dar ce ai de a lucrá in Aprile, mai anteu in genere, apoi mai speciale.

In giurulu casei. Ventura, amesteca bucatele in granariu, cá se nu se incuibe galgaritiile. Acumu e tempulu celu mai acomodatu spre a albi pendi'a. Curatia si aeresce celariulu.

In giurulu animaleloru domestee. Anima-lele care-su de a fetá, le grigiesce si nutresce bine, amestecandu nutretiulu usucatu cu verde. Oile se potu scóte la pasiune pre campu usucatu, încungiur-andu locurile umede. Purcelii de sementia se se nutrésca bine.

In gradin'a de pomi. Se facu gardure vii si se reparéza; se facu gropi in giurulu pomiloru, se continua nobilitarea loru si curatirea de omide. Scól'a de pomi se sapa si plivesce. Pomii se stramuta in-aainte de a inverdí.

In vinii. Se desgrópa viti'a, se paruesce si cer-cuesce, apoi se póte si sapa. Se punu cepure de vitia in scóla de vinia, cá se se inradecineze.

Pre campu. Se continua semenatulu de prima-véra, semenanduse granulu si rapiti'a de primavéra, ordiulu, pastalfosele si napii, nutretiu: trifoliu, lu-tiern'a si mazerichi'a, apoi canep'a si inulu; se punu cartofii; trifoliulu se grapa, déca pamentulu ar fi prea indesatu, si se presara cu gipsu. Locurile desierte prin fenatiu ori pratu\*) se sémena cu sementie de arburu, séu flori de fenu.

Stuparitulu. Stupii se curatia si esaminéza, celi mai debili se nutrescu cu miere.

### In specie.

In granariu. Inimiculu celu mai mare alu bu-cateloru suntu galgaritiile (Galandra granaria), cari 'si asiéza primavér'a ouele in granuntia, din cari dupa 6 septemani esu viermuletii, cari consuma miediulu

\*) Livada si lunca in Rom.; in Ardealu se díce rítu, inse fórté reu, pentrucá pre langa ce este coruptu din ung. Rét, apoi rítu in Rom. insémna botu, de ecs. la rimatori. Not'a red.

granantiului apoi se impapusiéza. Preste iérna se ascundu galgaritiile prin crepaturele granariului séu ale cosiului, primavér'a aparu de nou si si punu ouele in bucate.

In contr'a galgaritiiloru celu mai bunu midiulocu e curatieni'a, acirea granariului, venturarea séu amestecarea bucateloru, prin cari se alunga acestea insecte; se departa tóte remasitiile pline de pulbere. Déca pre langa tóte aceste bucatele sunt atacate de galgaritie, aceste se vendu séu folosescu numai decatu, granariulu se desierta, se curatia bine si se oparese cu lesia tare mai de multe ori, apoi se remana golu preste tóta vér'a si tómn'a. Se díce, cà déca granariulu se fréca cu cépa si prin bucate ici colea se pune cate o mana de fenu, nu se apropie galgaritiile de bucate, ér déca se afla in bucate, se potu omori, desiertanduse bucatele intru o bute, in care se va fi arsu mai nainte putiósá (Einschlag), apoi astupanduse gur'a se travale incóce si incolo, dupa catuva tempu se póte desiértá si repetí de nou, pana ce se gata bucatele respective. Mirosululu de putiósá ese din bucate, déca se amesteca séu ventura de cateva ori.

In gradin'a de pomi. In scól'a de nobilitatu se continua nobilitarea prin oculatu, altuitu, in crepatura, in lature, sub scórtia si prin imparechiare (copulatiune). La nobilitarea pomiloru lucrulu principale e, cá cutítulu se fia bine ascutitu, incatu talia-tur'a se fia neteda; apoi ranele causate se ungu cu céra de altuitu, cu pamentu ori cu alta mistura asemenea. Spre acestu scopu mai acomodata e urmatórea mistura: Lia  $\frac{1}{2}$  puntu resína, o topesce intr'unu vasu pre focu linu, amestecandu necontenitu; dupace s'a topitu, adauge  $2\frac{1}{2}$ —3 loti spiritu de vinu (Weingeist, se afla mai bunu in apoteca). Acést'a mistura nu e scumpa si remane fluida, incatu cu unu lemnu o poti unge pre locul altuitu, si eschide pre deplinu aerulu dela locul impreunarei surcelului.

Cér'a de altuitu se face asia:

Lia céra galbina	8 loti
resína alba	18 "
terpentinu grosu	4 "
oleiu de lemnu	1 "
seu	1 "
	<hr/>
sum'a	32 loti.

Tóte acestea se topescu la focu linu, amestecanduse ne'ncetatu, apoi se desierta in apa rece, unde se frementa si se forméza in bucati dupa placu, se inveluie in chartia oleósá si se pastréza in celariu. In casurile de intrebuintiare mai anteu se unge pre carpa si asia se léga cu acést'a locul altuitu.

Se mai póte altuí si cu lutu. Lia lutu (argila), cenusia si balega de vita in asemene mesura, le frementa bine, adaugédu si puçinu peru de vita taliatu menuntu. Diferitele metoduri ale nobilitarei pomiloru ací nu le potu descrie, de órece ar fi necesariu se cae folosescu si de unele figure desemnate, fara de mri ar fi desierta tóta explicarea mai departe.

In vinii. Nu e totu un'a, ori si de care parte a vitiei vomu implantá parulu. Déca jace vini'a catra sudu (médiadí), atunci potemu implantá parulu de catra médiánopte langa vitia; déca vini'a jace catra sudvestu, atunci parulu se se implante de catra médiadí; déca va jace catra resaritu, atunci parulu inca se implantá de catra médiánopte. Aceste se facu asia; de órece estu modu vitia remane intórsa mai bine spre faci'a sórelui.

Viti'a de vinia scuturanduse pre incetulu, se scóte din pamentu, in tempu seninu, lucrandu numai camu pana la 2 óre dupa amédiadí, cá nu cumva urmandu ghiatiulu de nóptea, se strice vitieloru umede, pe cari le ai scóte de catra séra, fara de a fi apucatu se se usuce. Viti'a candu se cercuesce, se nu se stringa prea tare cu legatur'a, spre care scopu e mai buna canep'a netopita, apoi nuélusiele de salce.

Viti'a de vinia se inmaltiesce prin botosítu, séu prin cepure, tómn'a séu primavér'a. Cepurile sunt mai cu succesu, déca se talia si cu puçinu lemnu betranu, ce inse nu e neincungiuratu necesariu; se inradecinéza si numai lemnulu celu teneru, déca a fostu deplinu coptu; dar se nu se lase cepurile prea lungi, ci numai de 3—4 muguri; se ingrópa apoi in pamentu asia, incatu numai unu muguru se remana afara, dar nu in pusetiune perpendicularia (oblu in susu), ci plecata. Acést'a e mai cu scopu a se face tómn'a — mie 'mi succesera mai bine cele plantate de tómn'a, cá cele de primavér'a; — se póte inse si in lun'a acést'a, déca are omulu vitia. Mai bine e, cá cepurile se se planteze mai anteu in gradina in scól'a de vitia, unde in tempu de seceta se se ude si se se tiena curate de buruena prin sapatu si plivitu; dupace s'au inradecinat bine, in alu 3lea anu se potu straplantá in vinia.

Se intempla inse adeseori, cà cineva voiesce, cá cutare specia buna de vitia se o inmaltiesca numai decatu in mesura mare. La acestu casu talia viti'a in atatea bucati, cati muguri are, de órece fiacare muguru de vitia e in stare a produce o planta noua, lasandu de ambe partile mugurului lemnu camu de 2 degete; aceste bucati de vitia se plantéza in strature curate si bine cultivate, camu de 3 degete departate unele de altele, in pusetiune plecata, in catu mugurulu se fia in pamentu, ér unu capetu alu lemnului in suprafaci'a pamentului.

Pre campu. Granulu de primavéra cá si celu de tómn'a iubesc pamentu mai multu lutosu decatu arenosu si grasu, dar nu de nou gunoitu; dupa trifoliu, mazerichia ori cucuruzu gunoitu produce bine; e cu scopu, cá se i se are pamentulu de tómn'a fara de a se grapá, apoi primavér'a se póte semená fara de a se mai ará, ci se astupa numai cu grap'a, de órece atatu granulu de primavéra, catu si celu de tómn'a nu e iertatu se vina mai afundu in pamentu, decatu de  $1\frac{1}{2}$ —2 degete. Pana pre la midiuloculu lunei acesteia se fia in pamentu.

Ordiulu (Hordeum) are mai multe varietati, pre-

cumu: ordiu cu doue dungii, *Hordeum distichon*; cu patru dungii, *Hordeum vulgare*, si cu siese dungii, *Hordeum hexastichon*, apoi mai multe varietati go-lasie, *Hordeum vulgare coeleste vel nudum*.

Ordiulu iubesce pamentulu midiulociu, adica de acela, care contine camu atata lutu, catu si arena; dupa cucuruzu ori napi gunoiti produce bine, la care casu pamentulu se se are de toamna, se semena in regiuni mai caldure prin Martie si Aprile, er in regiuni mai reci in Maiu. Deca nu s'a cilindritu\*) — apasatu cu travaliculu (Walze) — indata ce s'a semenatu, e bine se se cilindreze, candu a crescutu la marimea unui degetu, in tempu usucatu.

Dupa impregiurarile de astadi ar fi de doritu, ca economii nostrii se tiena vite mai multe si se le nutresca mai bine, ca in vite potu ave castigulu celu mai mare, avendu aceste pretiu, pre candu fruptele nu au mai nici unu pretiu. Deci se amintescu cevasi pre scurtu si despre cultivarea nutretului, cu respectu la luna acesta.

Intre plantele de nutretiu loculu anteu 'lu ocupa trifoliulu pratense, *Trifolium pratense sativum*, *Roth- klee*, *Kopfklee*. Acesta produce fenu multu si bunu in pamentulu, in care se produce granulu de toamna, iubesce totusi o clima mai multu recorsa si umeda, decatu usucata; pamentulu se fia midiulocu bunu, aduncu aratu si curatu de buruena, mai bine dupa cucuruzu, napi gunoiti, ori in ogoru, semenanduse cu spicose de toamna ori de primavera. Acumu se pote semenata deodata cu ordiulu, semenanduse si acoperinduse mai anteu ordiulu, apoi se semena trifoliulu si se grapa leganduse spini dupa grapa; pre unu jugeru trebue 16—20 punti de sementia. Semenatur'a de trifoliu presaranduse cu gipsu, produce duplu.

Lutierna (e cea mai buna cea franceasca), *Medicago sativa*, e cea mai vechia planta de nutretiu intre cele cultivate; o cultivau si Romanii antici sub numele herba medica, fiinduca se trage din Media, despre care Columella in cartea II. 11 dice: „Sed ex iis, quae placent, eximia est herba Medica; quod cum semel seritur, decem annis\*\*) durat; quod per annum deinde recte quater, interdum etiam sexies, demetitur; quod agrum stercorat; quod omne emaciatum armentum ex ea pinguescit; quod aegrotanti pecori remedium est; quod jugerum ejus toto anno tribus equis abunde sufficit etc.“

Lutierna iubesce pamentulu bunu cu patur'a superiora adunca, curatu si aduncu aratu, se semena ca si trifoliulu cu bucate de primavera camu 23—24 punti pe jugeru. Deca pamentulu lutiernei e intaritu, in Martie seu Aprile se grapa in tempu usucatu.

Inulu iubesce o clima moderatu calda si camu umeda, produce bine in regiuni muntose si pre langa riuri. Pamentulu de inu se fia infenatu, raru si nu

indesatu, dar totusi se retiena umediela, bunu, dar nu prea grasu; produce bine in tielina sparta de nou, dupa trifoliu, cartofi, napi si dupa canepa. Inainte de siese ani se nu se cultiveze a doua ora in unulu si acelasi locu. Tielina se se are de toamna; apoi primavera se semena inulu, er dupa sapatoria se se are de doue ori, apoi se semena inu, era dupa spicose si de 3 ori, dupa aratura totdeauna se urmeze grapa, luanduse afara aratulu de toamna, candu nu e iertatu a se grapa. Inulu de sementia se se mene separatu de celu de torsu; celu de anteu se semena mai raru, er cestu din urma mai desu, si nu se lasa a se cose deplinu ca celu de sementia, la care casu tortulu va fi cu multu mai finu. Inainte de semenatu se ara pamentulu, se grapa, apoi se semena camu 6—8 metrete (16 cupe) pe unu jugeru, si in urma se acopere cu grapa, grapanduse mai de multe ori, deca ar fi necesariu. Canepa iubesce pamentulu aduncu cultivatu, moderatu umedu si nu prea tare espusu tempestatiloru, grasu si camu lutosu, seu midiulocu, ii place gunoiulu de oi, ori de porumbi si cenusa. Se ara pamentulu de toamna si primavera de nou, ca se fia menuntu, apoi se semena catra finea lui Aprile seu in Maiu si se acopere cu grapa.

Blasiu, in Martiu 1869.

Stefanu Popu.

### Adunarea societatii Transilvania.

(Fine).

III. In virtutea art. 19 lit. c) din statute se proclama de membrii ai adunarii urmatorii domni:

1) C. Racovitia din Caracalu	583 lei 33 bani
2) B. Golfinenu „ Craiova	296 „ 29 „
3) Eliodor Vergati „	296 „ 25 „
4) Demetriu Caprenu „	200 „ — „
5) Dna Ecaterina Panu „	165 „ 90 „
6) Gener. G. Adrianu, Bucuresti	150 „ — „

Se da lectura frumoasei scrisori, pe langa care dn. generalu inainteza societatii acesta suma.

Scrisorea se asculta intre cele mai vii aplause.

7) E. C. Corneti, Craiova	142 lei 22 bani
8) I. Teodorianu, „	142 „ 22 „
9) Ales. Cristofi, „	142 „ 22 „
10) T. Gigurtu, „	142 „ 22 „
11) Vasile Manu, Bucuresti	141 „ 68 „
12) Colonelu D. Leca, Iasi	141 „ — „

Se da lectura depesiei telegrafice, prin care dn. colonelu Leca inainteza acesta suma dlui presedinte alu societatii, in urmatorii termeni: „Vediendu cele relatate de dvostra in diariulu Romanulu si in care sfersiti cu frasea: nu toti generalii romani voru scote sabia asupra societatii nostre, me grabescu a ve anuncia, ca prin posta v'amu trimisu douisprediece galbeni pentru a pute fi si eu membru.“ (Vii aplause.)

13) St. Sichelnu, Iasi	141 lei — bani
------------------------	----------------

Se da lectura telegramei dlui Sichelnu catra presedintele societatiei in urmatorii termeni: „Inscriti-

\*) Cilindrulu l'au folositu si strabunii romani — cylindrus — vedi Virg. G. I. 179. Pliniu XIX. 46. Columella XI. 3. 33, 34.

\*\*) Pliniu XVIII. 43. dice, ca dureza 30 ani.

me, ve rogu, cu 12 galbeni cá membru alu societatii, ce presidati! acést'a pentru a avé si eu o mica particeia intru acésta opera de binefacere natiunale si cá protestare in contra reu-voitoriloru cutesatori, cari au ajunsu a nu respectá nici simtiemintele generóse.

14) Printiulu A. C. Moruzi, Svoresci	141 lei	— bani
15) N. Socolescu, Craiov'a	140	" — "
16) Ilie Popescu, "	140	" — "
17) G. Carcénu, "	140	" — "
18) I. Georgescu, "	140	" — "
19) M. Zavaru, "	140	" — "
20) G. D. Amanu, "	140	" — "
21) Iord. Balacescu, "	140	" — "
22) A. Protopopescu "	140	" — "
23) I. Virvorénu, "	177	" 75 "
24) Printiulu G. A. Sutiú, Hantesci	117	" 50 "

remane datoriu dupa statute 23 lei 50 bani.

IV. In virtutea art. 25 din statute dn. presiedinte propune alegerea unei comisii din sinulu adunarii, pentru esaminarea socotelor societatii dela 1. Iuliu pana la finele lui Decemvre an. tr.

Facenduse alegerea, presiedintele proclama de membrii ai comisii pe domnii:

Dr. A. Fetu, vicepresied. adunarii legislative.

G. Ghitiú, deputatu.

Capitanu Lupascu.

Timolénu, referendariu la curtea de comptu.

Aristide Pascalu, profesore.

I. Alesiu, comerciante.

Adamescu.

Dn. dr. Fetu multiamesc adunarii de onórea ce i-a facutu, si i pare reu, cá avendu chiaru mane a plecà la Iasi cu concediu, i este peste potintia de a impliní acésta insarcinare onorifica.

In locul dlui dr. Fetu se alege dn. Sisicu.

V. Dn. presiedinte aduce la cunoscinti'a adunarii protestulu si declaratiunea comitetului din 15. Dec. 1868, asupr'a atacuriloru indreptate in contr'a societatii de dn. generalu Tell in siedinti'a senatului din 29. Noemvre aceluasi anu, precumu si a traducerii infidele a discursului acestui dn. senatoru, ce a aparutu in editiunea francesa a Monitorului oficiale Nr. 2, punendu in vederea adunarii punctulu 3 din acestu proiectu, care suna: „remane rezervata adunarii generale a societatii a luà orice alte mesuri ar gasi de cuviintia, pentru satisfactiunea sa.“

Dn. Stoianu luandu cuventulu, dupa órecari desvoltari propune ca adunarea, regretandu atacurile redicate asupr'a si insusindu-si protestulu si declaratiunea comitetului, se tréca la ordinea dílei.

Mai iea cuventulu dn. Corvinu.

Dupa aceea adunarea insusindu-si protestulu si declaratiunea comitetului, trece la ordinea dílei.

VI. Se da cuventulu dlui G. Misailu, care rostesce unu interesantu discursu, in care, dupace face o analiza remarcabila a baladei „Mihulu Copilu.“ trece la starca intelectuale a romaniloru din Transilvani'a, pe care o analiza cu eruditinne.

VII. Se propune si se primesce in unanimitate a se aduce multiamire societatii de arme, pentru bunavointi'a ce ne-a aretatu, dandu-ne localulu seu pentru tienerea siedintieloru adunarii.

VIII. Adunarea decide, cá a dou'a siedintia se se tiena dumineca 9. Februaru 12 óre din dí.


IX. Adunarea incuviintieza, cá acestu procesu verbale se se verifice de catra comitetulu societatii spre a se poté publica catu mai curendu.

X. Siedinti'a se radica la 4 óre.

Datu in Bucuresci 26. Ianuariu 1869, in localulu societatii de arme etc.

A. Papiu Ilarianu,  
presiedinte.

P. G. Cetatianu, N. B. Drocu, Gr. Demetriade,  
secretari.

 Din cursulu de pre anulu I. alu acestei foi periodice „Transilvani'a“ se mai afla a própe cincidiecei écsemplaria legate si depuse in cancelari'a asociatiunei la Sibiu. Acelu tomu coprinde afara de actele si discursurile oficiale emanate dela adunarea generala si dela comitetu, cumu si afara de multe publicatiuni literarie si varietati etc., urmatorii articlii:

Culegere de documente istorice. (Articlu pregatitoriu), de G. B. Ideile fundamentale ale economiei nationale, de dr. Tincu.

O privire fugitiva preste literatur'a romana si lips'a unei istorie critice a literaturii romane, de Justinu Popufiu.

Economi'a nationala, de Stefanu Popu.

Despre Odele si Epodele lui Horatiu, de G. J. Munténu.

Prefatia la C. Svetoniu, tradusu de acelasi.

Despre istori'a naturala, de Simionu Mihali.

Dr. Vasilie Popu, (biograficu), de G. Baritiu.

Moldov'a la anulu 1821, (din poesiile repaus. Vas. Fabianu).

Monete si medalii antice si alte anticitati, colectiunea dlui Ces. Boliacu.

Convorbirile literarie contr'a Barnutiú.

Moldov'a la anulu 1829, de V. Fabianu.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Americu Mikó, de G. Baritiu.

Dictionariu magiaru-romanu, de acelasi.

Comerciulu anticu si comerciulu modernu, de Ioanu Eliadu-Radulescu.

Un'a epistola alui Petru Maioru catra dr. Vas. Popu, 9. Aug. 1815.

Epistole agronomice, de Stefanu Popu.

Tesauru de monumente istorice pentru Romani'a, de A. Papiu Ilarianu.

Anuariulu generale alu instructiunei publice in Romani'a.

Vocabulariu romanu-nemtiescu de Saba Pop. Barcianu.

Din datinele vechi ale Transilvaniei, (istoricu), de G. Baritiu.

Compendiu de pedagogia. de I. Popescu.

Epistol'a domnului prepositu Stefanu Moldovanu despre documentele istorice (Nr. 14).

Unu fragmentu din Ateneulu romanu despre literatur'a politica, de I. Eliadu R.

Din dram'a: Constantinu Brancovanu in cinci acte, de Dim. Bolintineanu (in mai multi Nri.)

Critic'a in „convorbirile literarie.“

Din actele sócietatei „Transilvani'a.“

Despre medicina cu respectu la poporulu romanescu, de dr. Paulu Vasiciu, (mai multi articlii).

Archiv'a istorica a Romaniei, de B. Petriceicu-Hajden.

Cuventarea de deschidere a dlui presiedente Vas. L. Popu la adunarea a opt'a a asociat. trans. etc. (Nr. 20.)

Institutulu regescu din Franci'a, de G. Baritiu.



Banc'a generala de asecuratiune reciproca „Transilvani'a.“  
Scólele elementarie in Franci'a, de G. Baritiu.

Discursu tinutu de Ios. Popu in adun. gener. din Gherl'a.  
Conferentie literarie in Bucuresci.

Epistole familiare ale lui G. Baritiu catra dr. P. Vasiciu.

Era sub rubric'a „Clio“ se publicara catalógele unui numeru  
fórte mare de documente, care la tempulu seu voru fi  
cercetate si folosite la scrierea istoriei transilvane, éra in  
parte chiaru si la istori'a tieriloru vecine.

Tomulu acesta contíne 47 cóle 8<sup>o</sup> si se vende numai cu  
3 fr. v. a. Doritorii de a'lu avé, binevoiesca a se adresa catra  
on. comitetu la Sibiiu.

Domniloru, precumu individulu, carele se scie stima pre  
sinesi, asia si natiunea ajunsa la cunoscenti'a de sine, simte tre-  
buintia imperativa de a reintra din tempu in tempu in sine, de  
a'si trage sam'a cu trecutul seu, si celu mai departatu, si celu  
mai de'n cóce. Noi credemu asia, cá natiunea nóstra are  
chiaru acumu necesitate multu mai mare decatu altele multe, de  
a inchiaié unu computu cu trecutul seu. Inse asemenea ope-  
ratiune psihica nu póte decurge intre lovirile si vuietele valuri-  
loru politice, ci se cere — otium et studium. Se nu parasimu  
productele literarie si scientifice ale barbatiloru, carii ostenescu  
spre a ne ridica pe acestu terenu, pentrucá se nu ne caimu o-  
data amaru. Red.

### Invetiatura catra sateni.

(In limbagiu populariu).

In caile nedreptiloru nu merge, nici se  
rívnesci caile celoru fara de lege.  
Solomonu, pilde. Capu IV. v. 14.

Da ai rívnitu vreodata, iubite satene, sórt'a cuiva,  
cercetatu-ai mai antéiu, cu ce midiulóce a castigatu  
elu avere, séu vreo trépta mai inalta, si déc'a se bu-  
cura de dens'a, si déc'a e multiamitu? Ca-ci nu toti,  
cati suntu avuti, séu mai presusu decatu tene, nu  
suntu toti vrednici de starea loru, nu castiga toti cu  
munca si cu vrednicie adeverata, si nu suntu toti  
multiamiti.

Cercetatu-ai de ce n'are pace avutulu? de ce  
n'are ánima trupesiulu? De ce se inchina la Dumne-  
diu fatiarniculu si n'are nici o lege? Ce cugetu are  
reutatítulu? Ce sfarsitu astépta pe celu fara de lege,  
si ce resplatire póte mai avea si peste prundulu vietiei?  
Cercetatu-ai? nu; dar esci incredintiatu, crestine, ca  
tain'a lui Dumnedieu de multe ori se ascunde si la  
misícarea vermelui; ca totu lucrulu si aci pre pamentu  
isi capata resplatirea; se nu te impunga dar ispit'a  
a rívni sórtea celui fara de lege, in privintia ferice.

Adeseaori tu muncindu, suspini amaru in starea  
in care te affi, pentruca abia castigi atatu, catu póte  
se'ti aduca dio'a ta asudata; dar pe urm'a muncii si  
ostenelei cinstite, somnu indulcitoriu te scutesce in  
totu cursulu noptii, de tóta amaratiunea, care s'a si  
stracoratu cu apusulu luminei si pacea sufletului teu  
se pune chiezasiu, ca pe viitoriu mai bine va fi tie,  
séu celu putienu, ca reulu care sd robesce sufletului, nu  
se va atinge de tene. Dreptu aceea se nu rívnesci  
caile celoru fara de lege.

Muncesce si scumpulu inavutítu si multu amaru  
suspina; ca-ci se scumpesce la tóte, ca-ci tiene minte  
catu a suferitu facéndu pe altii a suferi, cumu s'a

uscatu cá treste'i'a adunandu averea si camat'a, si cumu  
pandescu renjindu odraslele lacomie, se'i arunce pa-  
mentu peste ochi, se'lu mostenésca, se'i rapésca ave-  
rea si s'o risipésca in voiea desfreului cá prafulu in  
vijelia; se muncesce bietu si elu; dar n'are nici mila,  
nici pace, nici cugetu, nici nadejde la Dumnedieu,  
ca'i va respлатi bine peste otarulu vietiei, pe care  
aci a otravit'o cu blastemulu veduvei si cu suspinulu  
sermanului. Se nu rívnesci sórt'a lui in privintia fe-  
rice, se nu rívnesci caile celoru fara de lege.

Muncesce si fatiarniculu, cá se se arate in pu-  
blicu aceea ce nu este, se inchina la Dumnedieu si  
n'are nici o lege, si tremura se nu'lu dea de golu  
si umbr'a pasiloru sei. Elu 'si a croitu o lege pe  
sém'a sa, unu dumnedieu multu uritu: a se façarnici  
si a se preface chiaru si in cas'a sa, cu ai sei si cu  
sine, a uri adeverulu si a se sili se prefaca mintiun'a  
in adeveru; tremura se nu'i scape adeverulu din gura.  
nici macaru prin visu; de mai multe ori tusiesce pana  
se scótia vorb'a din gura; ca-ci mai multu se gan-  
desce cumu s'o prefaca; suride cá viper'a candu isbu-  
tesce se amagésca pe altulu, si cá viper'a se ingalbi-  
nesce totu deodata temenduse, nu cumva vendutu-l'a  
si amar'a suridere: la parere tu 'lu credi fericitu,  
vedindu'lu mai cu stare si de o trépta mai nalta;  
dar nu scii catu este elu ticalosu si inaintea ómeni-  
loru, ce Dumnedieu ii incérca, si inaintea santului ade-  
veru. Se nu rívnesci iscusint'a fatiarnicului, se nu  
rívnesci caile celoru fara de lege.

Muncesce si talchariulu pentru avere si pentru a  
se face mai pre susu decatu omulu celu ticnitu, si  
tremura si geme veghiendu dio'a si nóptea, cá se des-  
póia pe caletori, se uciga pe celu fara de vina, si  
cá se nu cada totu-de-odata si elu in manile dre-  
ptatiei; ostenesce multu cá se acopere si urmele cal-  
caieloru sale, prin orice cotisiu, prin orice poteca in  
grozavele paduri, cá se nu le cunósca nici canele  
venatorului; dar si candu capeta ce doresce, totu nu  
se crede ferice, totu nu se póte bucura, ca-ci mai  
multi talchari elu are in inim'a lui, bataile de cugetu  
ii sfasie rerunchii; se muncesce cá se capete ce póte  
se'i dea de capu, si talcharindu se obicinuesce la a-  
steptarea unui sfarsitu talcharescu. Abea se revarsa  
al'ba, bucuri'a cerului si pamentului, abia resalta  
rônduric'a din cuibulu ei, abia incepe privighetórea se  
vestésca frumuseti'a fapturiloru, si talcharulu fuge de  
lumina, fuge din faci'a lui Dumnedieu, se ascunde  
in pescere, unde se obicinuesce a'si inchipui si iadulu  
ce'si pregatesce; elu n'are alta multiamire, decatu ne-  
satiulu de a se imbeta cu sange nevinovatu; elu n'are  
altu pasu, decatu a'si indestula lacomi'a; si din fiintia  
urita si necunoscuta in lume, fiintia blastemata, na-  
scuta a slugari si a fi robu pecatului, te pomenesci  
ca s'a facutu saténu cu stare, chiaburu séu negutia-  
toriu de isprava, proprietariu, si rívnesci la sórtea  
lui; apoi d'odata audi cá'lu au prinsu strajile stapa-  
nirei, cá'lu au pusu in catusic, l'au trimisu la tem-  
nitia si din temnitia la ocna, séu la mórte cuvenita.

Unde'i fericirea? Nu, frate crestine, se nu rîvnesci caile celoru fara de lege. Pacea sufletului si bucuri'a ânimei nu se pôte cumpara, nici nu se pôte vende cu totu aurulu lumei. Ferice de tene, déca in starea umilita, te feresci de a vatema pe aprópele teu, te supui voiosu la legea lui Ddieu, muncesci cu cinste si cu vrednicia, bucurandute de aceea ce'ti a datu Dumnedieu; si cá se te feresci de pecatu, 'ti e destulu se te gandesci la tóte faptele tale, cá totu ce te impinge ispit'a séu césulu reu, cá se faci intr'ascunsu, fia chiaru si nevatamatoriu pentru altii, nu va fi bine, si curendu séu mai tardiu te va da de rîpa.

K. A.

Ad Nr. 67—1869.

C O N S P E C T U

despre urmatorii domni membri ai asociatiunei transilvane romane, carii au contribuitu tacs'a anuale, catu si restantie dela tiparirea unui astufeliu de conspectu in 6. Fauru 1866 incóce, si suntu dupa conclusulu adunarei gen. tienuta in Gherl'a in 25. si 26. Aug. 1868 (vedi pag. 615 a Transilvaniei) de a se publica.

(Fine).

	tacs'a in v. a. fr.	cr.	Pentru dipl. fr.
Dn. Soic'a I., aurariu in Buciumu-Poeni, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ Stefanutiú Georgiu, navigatoriu in Alb'a-Juli'a, pro 186 <sup>4/5</sup>	5	—	—
„ Seceiu Georgiu, parochu in Buciumu, p. 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
Comun'a Secatur'a pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
Dn. Stezariu Const., c. r. capit. pens. si casieriu alu asoc. in Sibiiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Stanislavu Teodoru, c. r. capitanu in Sibiiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Stanciu de Sandoru Vas., c. r. capit. pens. in Vistea inf., pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Stoicutia Ioane, parochu in Sasciori, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup>	15	—	—
„ Silasi Alecs., perceptoriu pens. in S. Reginu, pro 186 <sup>5/6</sup> (+)	5	—	—
„ Siandoru Teod., par. in Cuiesci, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ Sciopulu Georgiu, cancel. jud. in S. Reginu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup>	10	—	—
„ Stoic'a Antoniu, asesoriu la tabl'a reg. in M. Osiorheiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ dr. Stoi'a Nicolau, medicu in Resinari, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Solomonu Nicolau, profesoriu in Blasiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Stup'a Michailu, negutiatoriu in Rosi'a-de-munte, pro 186 <sup>3/4</sup>	5	—	—
„ Strejescu Iancu, proprietariu in Balti in Bersarabi'a, pro 186 <sup>6/7</sup>	2 galb.	—	—
„ Steriu Const., negul. in Brasiovu, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ dr. Szabo Vasiliu, medicu in Sibiiu, pro 186 <sup>5/6</sup>	20	—	—
„ Sustai Nicolau, asesoriu sedr. in Gherl'a, pro 186 <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	10	—	1
„ Sachelarie Alecs., functionariu in Bucuresci, pro 186 <sup>6/7</sup> (1 lira)	9	52	—
Dn'a Serbanu Veronic'a ved. in S. Reginu, p. 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
Dn. Siendrea Ignatiu, proprietariu in Rip'a-de-susu, pro 186 <sup>6/7</sup>	5	—	1
„ Selinc'a Georgiu, oficialu in Clusiu, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ Sabo Dem., protop. in Cosiocn'a, pro 186 <sup>6/7</sup>	5	—	1
R. dn. Sierbanu Mich., canon. in Gherl'a, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—
Dn. Stoic'a Iovianu, ases. in Fagarasiu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—

	Tacs'a in v. a. fr.	cr.	Pentru dipl. fr.
Dn. Silvani Mateiu, parochu in Boci's'a, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—
„ Silaghi Teodoru, parochu in Coseiu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—
„ Silasi Ioane, parochu in Suplacu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Sigiarto August., notariu in Agrisi, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—
„ Seremi Ioane, parochu in Rusi, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Tobias Dionisiu, asesoriu sedr. in Abrudu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Tamasiu Nicolau, c. r. locotenente in Alb'a-Juli'a, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ Tesl'a Sebastianu, proprietariu in Alb'a-Juli'a, pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
„ Tobias Alecs. Amosu, protop. onor. in Abrudu, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	20	—	—
„ dr. Tincu Avramu, advocatu in S. Sebesiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Tipeiu Ioane, protopopu in Sasu-Sebesiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Truti'a Petru, parochu in Cricau, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup>	10	—	—
„ Tatarzi Spirid., negul. in Orastia, pro 186 <sup>2/3</sup>	5	—	—
„ Tamasiu Nicolau, parochu in Grindu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Tamasiu Clementu, protopopu in Straj'a, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Tieranu Ioane, protopopu in Lipov'a, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup> , <sup>8/9</sup>	20	—	—
„ Tamasiu Danilu, cancelistu in Cetatea-de-balta, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup>	10	—	—
„ Tamasiu Ladislavu, capitanu supremu in Fagarasiu, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	20	—	—
„ Tordosianu Alecs., adm. protop. in Alb'a-Juli'a, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup>	10	—	—
„ Tulbasiu Ioane, secret. finant. in Sibiiu, p. 186 <sup>3/4</sup>	5	—	—
„ Tancu Simeone, parochu in San-Georgiu, pro 186 <sup>2/3</sup> , <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup>	15	—	—
„ Tohati Ioane, v. fiscalu in Desiu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Tecariu Georgiu, prot. in Becleanu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Udrea Constantinu, negutiatoriu in Lugosiu, pro 186 <sup>3/4</sup> , <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup>	20	—	—
„ dr. Vasiciu Pavelu, consil. scol. in Clusiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Visea Georgiu, argasit. in Abrudu, pro 186 <sup>5/6</sup>	15	—	—
„ Vestemeanu Antoniu, canonicu in Blasiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Vlas'a Iie, canon. in Blasiu, pro 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Vaida Vasiliu, secret. guv. in Clusiu, pro 186 <sup>4/5</sup>	5	—	—
„ Vladu Ioane, not. in Rosia-de-munte, p. 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
Comun'a Vidr'a de susu pro 186 <sup>5/6</sup>	5	—	—
Dn. Vasiu Alecs., jude comunale in Abrudu-satu, pro 186 <sup>4/5</sup> , <sup>5/6</sup>	10	—	—
„ Vernescu Georgiu D., advocatu in Bucuresci, pro 186 <sup>6/7</sup>	4 galb.	—	—
„ Vericeanu Alecs. prof. in Bucuresci, pro 186 <sup>6/7</sup>	2 galb.	—	—
„ Veissa Teod., advoc. in Bucuresci, pro 186 <sup>6/7</sup>	2 galb.	—	—
„ Vitézu Gregoriu de Zsadáni, proprietariu in Teac'a, pro 186 <sup>4/5</sup>	5	—	—
„ Vestemeanu Georgiu, proprietariu in Clusiu, pre 186 <sup>5/6</sup> , <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	15	—	—
„ Vicasiu Ioane, protopopu in Hidigu, pro 186 <sup>6/7</sup>	5	—	—
„ Vaida Gavrilu, protopopu in Sioimosi, pro 186 <sup>6/7</sup> , <sup>7/8</sup>	10	—	1
„ Vaida Mich. de Sóosmező, adjunctu guv. in Clusiu, pre 186 <sup>6/7</sup>	5	—	—
„ Vaida Samuile sen., proprietariu in Samosfaleu, pro 186 <sup>6/7</sup>	5	—	—
„ Viulcanu Ios., redactoriu in Pest'a, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	—
„ Varna Demetriu, prof. in Lapusiu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Vaida Dionisiu, propriet. in Olpretu, pro 186 <sup>7/8</sup>	5	—	1
„ Verticu Gavrilu, ases. in Naseudu, pro 176 <sup>7/8</sup>	5	—	1

Dn. Vela Ventrariu Paulu. profesoriu in Oradea-	Tacs'a in v. a.	Pentru
mare, pro 186 <sup>7</sup> / <sub>8</sub> . . . . .	fr. 5 — —	dipl. fr.
" Zaharie Nicolau, economu in Orastia, pro		
186 <sup>5</sup> / <sub>6</sub> , <sup>6</sup> / <sub>7</sub> , <sup>7</sup> / <sub>8</sub> . . . . .	15 — —	
" Zissu Sevastianu, jude la curtea apel. in		
Bucuresci, pro 186 <sup>6</sup> / <sub>7</sub> . . . . .	2 galb. — —	
" Zdrobu Dem., parochu in Panticelu, pro 186 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	5 — 1	
Pentru diplome au platitu dn. Iosifu Mircea, cance-		
listu, dn. Mich. Munteanu, dn. Marcu Teodosie sen., dn.		
Marcu Teodosie jun., dn. Marcu Ciuciu, dn. Avramu Ciuciu		
si dn. Todoru Popescu, toti proprietari din Hatiegu, a 1 fr. 7		
Observare. Acestea sume au intratu in cass'a asociatiu-		
nei pana la ultim'a Decembre 1868 c. n.		
Sibiiu, 31. Decembre 1868.		

Dela cass'a asoc. trans. pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Const. Stezariu, capit. in pens. si casieriu.  
I. Popescu, controloru.

Aprobatu in siedinti'a comitetului din 2. Ianuariu 1869.  
Sibiiu, 3. Ianuariu 1869.

I. Rusu, secr.

### Erata la acesta publicatiune.

- 1) Pag. 59 au remasu de totu afara: dn. Alecs. Baritiu, parochu in Filea-de-josu, carele au platitu tacs'a pro 186<sup>4</sup>/<sub>5</sub>, <sup>5</sup>/<sub>6</sub> si <sup>6</sup>/<sub>7</sub> 15 fr.
- 2) Pag. 82 dn. Panciu Const., ases. sed. in M. Osiorheiu, au platitu tacs'a restanta pro 186<sup>4</sup>/<sub>5</sub>, era nu pro <sup>5</sup>/<sub>6</sub> 5 fr.
- 3) Pag. 83 sub Nr. 10 dn. not. consist. in Gherl'a Lazaru Huz'a au depusu ca tacs'a pro 186<sup>6</sup>/<sub>9</sub> numai 5 fr., era nu 10 fr.

## C l i o.

### Series Vajvodarum Transilvaniae.

(Continuare).

- 1415 Vajvoda de Kricsor. Vide Kricsor Comit. Zarand.  
1415 Lorandus Lépes de Városkezi Vice-Vajvoda. C. D. T. II.  
1415 Ladislaus de Nádas Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1415 (inter et 1419 Nicolaus de Chak Vajvoda. S. C. D. IV.  
1416 Vajvodae mentio. S. C. D. T. III.  
1416 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvaniae. Fejér Cod. D. T. X. Vol. VIII.  
Nota: 1415 inter et 1438 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. S. C. D. T. I.  
1417 Lorandus Lejes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. II.  
1417 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. T. X. V. Vide Kolos-Monostor et Szeredai „Notit. Cap. Albens.“  
1417 Nicolaus de Marczal alias Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. X. Vol. V.  
1418 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. T. X. Vol. VI.  
1418 quondam Stiborius, alias Vajvoda Transilvanus.  
1418 Stiborius Vajvoda et Comes de Zonuk. C. D. T. II.  
1418 Nicolaus de Chak. S. C. D. T. III.  
1419 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér Tomo X. Vol. VI. — Vide Saxones.  
1419 Vajvodae mentio. S. C. D. T. III.  
1419 Lorandus Lépes de Városkezy Vice-Vajvoda, ibid.  
1419 Nicolaus de Chak Vajvoda, ibid.  
1420 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér X. Vol. VI.  
1421 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér X. Vol. VI.  
1421 Nicolaus de Chak Vajvoda. S. C. D. T. III.  
1421 Vajvodae jus collationis honorum ibid.  
1422 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus Fejér X. Vol. VI.

- et Comes de Zonuk. — Vide Szeredai „Notit. Capit. Alb.“ et Völtz. Sedis Mediensis.  
1423 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus Fejér ibid.  
1424 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér ibid.  
1425 Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus ibid. Fejér ibid.  
1425 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1426 Calendas Marty Nicolaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. XI.  
1426 jam erat mortuus Nicolaus de Chak Vajvoda. Fejér X. Vol. VI.  
1426 jam erat mortuus Nicolaus de Chak et fuit iniquus. Szeredai „Not. Cap. Alb.“  
1426 2. Aug. vacavit Vajvodatus. Fejér X. Vol. VI.  
1427 Ladislaus de Chak Vajv. Transilvanus. Fejér X. Vol. VI. }  
1427 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III. }  
1427 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III. }  
1427 (Paulo ante) fuit Vajvoda Transilvaniae Joannes Gara. — Vide Wagner anal. famil. IV.  
1427 (Paulo post) fuit Petrus Chak de Leva Vajvoda Transilvaniae. Vide Wagner anal. famil. II.  
1428 Ladislaus de Chak Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1429 Ladislaus de Chak Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1429 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1429 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. X. Vol. VII. et T. XI.  
1430 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. T. X. Vol. VII.  
1431 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Ibid. et T. X. Vol. VIII. — Vide: Gyeke Comit. Doboka.  
1431 Ladislaus de Chak Vajvoda et Comes de Zonuk. Cod. Dipl. T. III.  
1431 Ladislaus de Chak Vajvoda. Supl. C. D. T. III. }  
1431 Ladislaus filius quondam Joannis de Tamási Vajvodae. Ibid. }  
1431 Stephanus Báthori de Somlyo, Comes de Zabdos, Vajvoda et Siculorum Comes. Ibid.  
1431 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1431 Stephanus de Báthor. Reg. Arch. T. I.  
1432 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér T. X. Vol. VII. Vide Szeredai „Notit. Capit. Alb.“  
1432 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Ibid.  
1432 Ladislaus de Chak Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1433 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1434 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1434 Ladislaus de Chak Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1434 Ladislaus de Csak Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. X. Vol. VII. et T. XI. Vide Küküllővár (hujus Pater Nicolaus de Chak etiam fuit Vajvoda, prout superius).  
1434 Lorandus Lépes de Varaskezi Vice-Vajvoda. C. D. T. III.  
1434 Ladislaus de Chak Vajvoda et Comes de Zonuk, ejus pater fuit Nicolaus de Chak, olim etiam Vajvoda. C. D. T. III.  
1434 Lorandus Vice-Vajvoda. C. D. T. III.  
1435 Lorandus Vice-Vajvoda. C. D. T. III.  
1435 Vidua Stephani de Báthor Vajvodae fuit Catharina de Telegd. Ibid.  
1435 Jacobus Laczk de Szánto alias Vajv. Transilvaniae. Ibid.  
1435 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. X. Vol. VII. Vide: „Decimae Saxonum“ et Szeredai „Not. Cap. Alb.“  
1435 Hoc anno a jurisdictione Vajvodali eximuntur Saxones.  
1435 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Fejér X. Vol. VII.  
1435 Ladislaus de Chak Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
1435 (ante) alter Ladislaus de Chak Vajvoda. S. C. D. T. III.  
1435 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. S. C. D. T. III.  
1435 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. II.  
1435 Ladislaus de Chak Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
1436 Ladislaus de Chak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. T. X. Vol. VII.  
1436 Petrus Chak de Leva et Ladislaus de Chak Vajvodae Transilvani. Ibid., item T. X. Vol. VIII.

- 1437 Petrus Cheh de Leva et Ladisl. de Chak Vajv. Transilvani. Ibid.  
 1437 Lorandus Lépes. Vide Unio.  
 1437 Lorandus Lépes Vice-Vajv. Transilvanus. Fejér X. Vol. VII.  
 1437 Fuit Ladislaus de Chak Vajvoda et Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Vide Eder in Felmer.  
 1437 Petrus Chak de Leva Vajvoda Transilvaniae. Vide Veszprémi Biogr. med. cent. II. P. II.  
 1437 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.  
 1437 Ladislaus de Csak Vajvoda exauctoratur, et manet solus Vajvoda.  
 1437 Petrus Cseh de Leva. Reg. Arch. T. III.  
 1437 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.  
 (Va urma).

### Schematismulu gimnasieloru din Ungari'a

este titlulu cartii aparute sub redactiunea profesori-  
 loru Antoniu Bartl si Ios. Felsmann. Schematismulu  
 cuprinde consemnatiunea tuturoru gimnasieloru sup.  
 si inf., numerulu scolariloru si alte date relative  
 la invetiamentu. Infatisiarea nu e prea favorabila pen-  
 tru statulu culturai sub corón'a cea santa (Rusi'a inca  
 se numesce santa) a stlui Stefanu. — Cartea acést'a  
 suplinesce o lacuna de multu sentita. Unulu dintre  
 autorii sei, dn. Bartl, vechiu amicu alu nostru inca  
 din scólele mai inalte din Vien'a, este unu barbatu  
 de cultura européna, inaltiatu preste prejudetie.

(Federat.)

### Citimu in Archivu:

Vasale romane, de cari amu amentitu-in Nr. tr.,  
 donate museului gimnasiale din Blasiu de dn. Mich.  
 Dobo de Rusc'a suntu urmatóriele.

1. Unu blidu de spalatu, de lutu, in form'a ce-  
 loru usitate si acumu, numai fara smaltiu si mai so-  
 lidu, intregu, cá si cumu ar fi de eri.
  2. Unu urcioru cá de una cupa, lungaretiu, de  
 lutu, forma frumósa, intréga, decatu fara tórta.
  3. Altu urcioru mai micu, si cu forma mai rude,  
 scirbu la gura si fara tórta.
  4. Un'a figura de muliere cu perulu impletitu cá  
 un'a coróna, impresa in terra-cotta; intréga, decatu  
 un'a parte din cositia rupta, nasulu si pucinu din  
 barba vetematu.
  5. Un'a caramida in form'a unei mane, gaurita  
 in lungu, cá se se póta infige in toiagu; pre un'a  
 parte cu doue figure omenesci, barbatu si femenia,  
 bine conservate.
  6. Un'a caramida mica, patrata oblunga, de mo-  
 saicu.
  7. Un'a lampa (lucerna), intréga.
  8. Fragmentu de un'a lingura de terra-cotta.
  9. Ornamentulu unei colonne, taliate in piétra.
- Rev. dn. Ios. Balintu, parochu gr. cat. in Petri-  
 dulu de diosu, ne a trimisu in 22. Febr. a. e. totu  
 pentru museu:

- a) Un'a bucata de fagu petrificata, aflata la mona-  
 stirea Petridului de susu langa chiaea Turdei.
- b) Unu melciu mare petrificatu, aflatu intru unu  
 agru alu seu din Petridu de diosu la loculu nu-  
 mitu: La varu.
- c) Unu fragmentu de scoica cestósa petrificata, din  
 chiaea Turdei.
- d) Un'a stea de fieru, aflata in viniele Turdei, la  
 Oláh-vár.  
 Pentru cari mare multiamita! (Arch. Nr. 23).

### Invitatiune la prenumeratiunea diariului „DER OSTEN.“

Dela 1. Aprile 1869 fói'a „der Osten“ incepe  
 unu nou trimestru.

„Der Osten,“ o fóia septemanala politica, acarui  
 tianta este a se întielege cu pópórele Austriei si mai  
 cu séma a se ocupa multu cu circumstantiile grave  
 ale orientului, acésta e de ajunsu pentru a caracte-  
 riza publiculu care trebue se se intereseze de acésta  
 fóia. Fói'a „der Osten“ este o pretiósa completare  
 a diaristecei vienesse, si in realitate Vien'a este intre  
 tóte capitalele europene, mai potrivita spre a fi locul.  
 unde apara o fóia, care da informari despre starea  
 politica, economica si sociale a resaritului Europei.

Prin curagiós'a sa intervenire, pentru adeveratele  
 interese ale Austriei si pentru emanciparea tuturoru  
 popóreloru, ea si-a atrasu dejá unu cerculu de lectori  
 fórté considerabilu.

Fói'a „der Osten“ aduce cele mai interesante no-  
 vele politice si diplomatice, care, din colónele sale  
 trecu in tóte diurnalele si are principalmente cele mai  
 autentice sciri despre Orientu.

Fói'a „der Osten“ lupta cu energia pentru in-  
 pacarea si bun'a întielegere, cu Boemi'a si Poloni'a,  
 si pentru drepturile naturali popóreloru nemagiare,  
 care traiescu in Ungari'a.

Fói'a „der Osten“ aduce articole politice si foitie,  
 corespondintie originale din tóte locurile principale,  
 interne si esterne, tóte novelele din intru si afara,  
 scrieri, sciri economice, politice si bursale, notitiile  
 curselor de monede si comunicatiuni privitóre la li-  
 teratura, arte si spiritiu.

Acésta fóia se ocupa cu multu zelu si de cestiuni-  
 le ce atingu pe romani. Nu vomu sci face o mai  
 buna recomandatiune la Romanii, carii dorescu a se  
 aboná la unu diariu germanu, bine redactatu si de  
 celu mai mare interesu, decatu a dá preferentia dia-  
 riului „der Osten.“

Cu tóte aceste „der Osten“ costa numai 1 fior.  
 50 cr. pentru unu trimestru, 3 fr. pentru unu seme-  
 stru, si 6 fr. pe unu anu.

A se adresá la administratiunea fóiei „der Osten“  
 Vie'na, Parkring, in cas'a societatii pentru Horti-  
 cultura.